

§ 197

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Sinikka Vepsän ym. talousarvioaloitteesta koskien erillismäärärahan varaamista vapaaehtoisten julkisen liikenteen matkakulujen ja aterian korvaamiseksi

HEL 2021-002870 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Sinikka Vepsän ja yhdeksän muun valtuutetun talousarvioaloitteesta seuraavan lausunnon:

”Aloitteessa esitetään, että varataan erillismääräraha vapaaehtoisten julkisen liikenteen matkakulujen ja aterian korvaamiseksi avustuskäyntipäivänä.

Sosiaali- ja terveystoimialan talousarvioehdotuksessa ei ole huomioitu vapaaehtoisten julkisen liikenteen matkakulujen ja aterian korvaamista avustuskäyntipäivänä erillisellä määrärahakokonaisuudella. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että vapaaehtoistoiminnan koordinaatio on keskitetty kaupunkiyhteisesti kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle. Nykyisten ohjeiden ja käytäntöjen mukaan vapaaehtoisten matkalippuja ja aterioita voidaan korvata harkinnanvaraisesti. Harkinnanvaraisuus on jatkossakin sopiva toimintamuoto, sillä vapaaehtoistoiminta on hyvin monimuotoista.

Helsingin väestön demografiset muutokset ja erilaiset erityistilanteet, kuten koronapandemia ja helteisten kesien aiheuttama raskaus erityisesti ikääntyneille ovat synnyttäneet uudenlaisia tilanteita, joissa vapaaehtoistoiminnan tarve lisääntyy. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että sosiaali- ja terveystoimi toimii vapaaehtoisten palkitsemisen suhteen kaupunkiyhteisten ohjeiden mukaisesti. Tulevaisuudessa on mahdollista, että sellaisten vapaaehtoistehtävien määrä kasvaa, jotka edellyttävät julkisen liikenteen matkalipun korvaamista tai ateriointia toiminnan yhteydessä. Tällöin tullaan tarkastelemaan erillisen määrärahan varaamisen tarvetta kulujen kattamiseksi. Vapaaehtoiselle ei kuitenkaan saa syntyä toiminnasta verotettavaa etuutta.

Vapaaehtoistoiminnan kaupunkiyhteiset ohjeet

Vapaaehtoistoiminta on osa Helsingin kansalaistoiminnan kehittämistä ja kaupunkilaisten osallisuutta. Vapaaehtoistoiminnan perusedellytyksenä on vastikkeettomuus, joten toimintaan osallistuvalla henkilöllä ei makseta muun muassa palkkiota, päivärahaa, matkakustannusten kor-

vausta tai ateriaetuja. Vapaaehtoiselle voidaan kuitenkin järjestää toimintaan luontevasti liittyvää tarjoilua, kuten yhteinen ruokailu toiminnan yhteydessä. Kaupunkiyhteisten vapaaehtoistoiminnan ohjeiden (liite 2) mukaisesti vapaaehtoistoiminnasta aiheutuvat kulut korvataan. Vapaaehtoiset toimivat pääsääntöisesti lähellä omaa asuinalueaan, sillä toiminnan mahdollisuuksia on laajasti eri puolilla kaupunkia. Jos tehtävä kuitenkin edellyttää matkustamista, voi vapaaehtoistoiminnan järjestäjä antaa vapaaehtoiselle matkalipun tehtävän suorittamisen ajaksi.

Nykyiset ohjeet siis mahdollistavat matkalipun antamisen tehtävän suorittamisen ajaksi ja aterian tarjoamisen vapaaehtoistoiminnan yhteydessä, mikäli tehtävä sitä edellyttää. Ateria ei saa kuitenkaan olla sovitettu palkkio, sillä muutoin siitä muodostuu verotettava etuus. Vapaaehtoisia voidaan myös kiittää tai muistaa muilla tavoilla Verohallinnon ohjeen mukaisesti.

Vapaaehtoistoiminta sosiaali- ja terveystoimessa

Sosiaali- ja terveystoimessa vapaaehtoiset toimivat esimerkiksi vertaisohjaajina, vetävät erilaisia ryhmiä ja avustavat erilaisissa tehtävissä palvelukeskuksissa, omaishoidon toimintakeskuksissa ja Suursuon sairaalassa. Ennen covid-19-pandemiaa sosiaali- ja terveystoimessa toimi vuosittain noin 2000 vapaaehtoista, jotka tekivät vaihtelevan määrän vuoroja, osa säännöllisesti ja osa satunnaisesti.

Henkilöt osallistuvat toimintaan oman valintansa ja motivaationsa mukaisesti. Vapaaehtoistoimintaan osallistuvilla henkilöillä ei korvata työsuhhteessa olevaa tai palkattua henkilökuntaa, vaan vapaaehtoistoimintaan osallistuvilla on omat sovitut tehtävät, joita he tekevät henkilöstön apuna tai lisäksi sekä heidän ohjauksessaan. Vuonna 2019 Helsingin kaupungin vapaaehtoisille tehdyn kyselyn (n=447) mukaan 46 prosenttia vastaajista teki vapaaehtoisvuoroja kuukausittain ja 38,5 prosenttia viikoittain tai useita kertoja viikossa.

Helsingissä erityisesti järjestösektorin toimijat ja seurakunnat ovat tärkeässä roolissa organisoimassa jalkautuvia vapaaehtoistoiminnan muotoja. Ikääntyneiden vapaaehtoistyössä toimijoita ovat muun muassa Vanhustyön keskusliitto, Suomen punainen risti, Helsinki-missio ja seurakunnat.

Vapaaehtoistoiminta erityistilanteissa – esimerkkinä koronapandemian hoito sosiaali- ja terveystoimialalla

Korona-aika on synnyttänyt uudenlaisia vapaaehtoistoiminnan tarpeita ja Helsingin covid-19-pandemian hoidossa on toiminut paljon vapaaehtoisia. Korvaus toiminnasta on ollut suurempaa kuin tavanomaisessa vapaaehtoistoiminnassa, sillä perusteena on ollut viranomaisten avus-

14.09.2021

taminen poikkeuksellisessa operaatiossa. Vapaaehtoisia on toiminut muun muassa Messukeskuksen rokotuspisteellä sekä korontartuntojen jäljitystyössä.

Messukeskuksen rokotuspisteellä vapaaehtoisilla oli mahdollisuus saada korvaus julkisen liikenteen lipuista (AB- tai ABC-matkalippu) sekä hakea kohtuuhintainen (9,50 euroa) lounassalaatti sovitusta ravintolasta. Perusteena lounaalle on ollut vähintään neljän tunnin vuoro. Kustannus rokotuspisteellä oli kokonaisuudessaan noin 10,7 euroa vuoroa kohden mukaan luettuna matkaliput ja ruokailu, sillä kaikki vapaaehtoiset eivät hyödyntäneet matkalippu- ja ruokailumahdollisuutta. Messukeskuksen rokotuspisteellä vapaaehtoiset toimivat maaliskesäkuussa, jonka aikana vapaaehtoisvuoroja tehtiin yhteensä 976 kappaletta. Kokonaiskustannus oli siis vajaat 11 000 euroa.

Myös tartunnanjäljityksessä työskenteleville vapaaehtoisille Helsinki on tarjonnut matkalipun ja pientä syötävää.

Arvioidut kustannukset matkalippu- ja ateriakorvauksesta

Vapaaehtoistoiminnan kustannuksia ei tällä hetkellä erotella yksiköiden toimintakuluista. Jos vapaaehtoisille korvattaisiin julkisen liikenteen matkalippu (5,60–10,20 euroa) ja ruokailu Helsingin kaupungin henkilöstöruokailun hinnalla (6,90 euroa), kustannus olisi 12,50–17,10 euroa tehtyä vapaaehtoisvuoroa kohden. Mikäli jokainen sosiaali- ja terveystoimen 2000 vapaaehtoisesta tekisi kymmenen vuoroa vuodessa, kustannus olisi 250 000–342 000 euroa. Todellisuudessa vapaaehtoisvuorojen määrä lienee suurempi (viitaten kyselyyn 2019) ja näin ollen myös kustannus olisi suurempi.

Yhteenveto

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että vuoden 2022 talousarvioon ei varata erillistä määrärahaa vapaaehtoistoiminnan kulujen kattamiseen. Vapaaehtoistoiminnasta ei makseta korvausta työn luonteen ja verotuksellisten syiden vuoksi, mutta työstä aiheutuneiden kulujen harkinnanvarainen korvaaminen matkalippuina tai ateriana tehtävän sitä edellyttäessä on kuitenkin tärkeä tapa mahdollistaa toiminnan mielekkyys. Vapaaehtoisten kulujen korvaamisessa ja toiminnasta palkitsemisessa sosiaali- ja terveystoimi toimii kaupunkiyhteisten ohjeiden mukaisesti.

Covid-19-pandemia on osoittanut, että toimialalla tulee varautua siihen, että vapaaehtoistoiminnan tarve voi kasvaa sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät julkisen liikenteen matkalipun korvaamista tai ateriointia toiminnan yhteydessä. Sosiaali- ja terveyslautakunta selvittää erillisen määrärahan varaamista vapaaehtoistoiminnan kustannuksiin, mikäli se on tarpeen kulujen kattamiseksi tulevaisuudessa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Vapaaehtoistoiminta on kansalaistoimintaa, joka vahvistaa kaupunkilaisten osallisuutta ja on siten osa Helsingin kaupungin strategisia tavoitteita. Vapaaehtoiset ovat osallistuneet aktiivisesti koronapandemian hoitoon ja vapaaehtoistoinnalla tuetaan muun muassa ikääntyneiden asiointia, liikkumista ja aktiivista osallistumista. Arjen tukemisella ja harrastus- ja kulttuuritoimintaan osallistumisella on myönteisiä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia, mikä saattaa omalta osaltaan ehkäistä raskaimpien palveluiden piiriin joutumista.

Myös vapaaehtoistoimintaan osallistuvat henkilöt saattavat olla itse heikommassa sosioekonomisessa asemassa, jolloin edellä mainittujen korvausten merkitys korostuu."

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Elina Borchers, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 25347
elina.borchers(a)hel.fi

Helena Venetvaara, palvelualueen johtaja, puhelin: 310 40546
helena.venetvaara(a)hel.fi

Seija Meripaasi, sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja, puhelin: 310 52482
seija.meripaasi(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Talousarvioaloite, erillismäärärahan varaaminen vapaaehtoisten julkisen liikenteen matkakulujen ja aterian korvaamiseksi, Vepsä Sinikka
- 2 Vapaaehtoistoinnin ohje

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnan lausuntoa kaupunginhallitukselle Sinikka Vepsän ja yhdeksän muun valtuutetun talousarvioaloitteesta koskien erillismäärärahan varaamista vapaaehtoisten julkisen liikenteen matkakulujen ja aterian korvaamiseksi.

Lausuntoa on pyydetty 22.9.2021 mennessä. Aloitteeseen on pyydetty myös kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto.

14.09.2021

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Elina Borchers, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 25347
elina.borchers(a)hel.fi

Helena Venetvaara, palvelualueen johtaja, puhelin: 310 40546
helena.venetvaara(a)hel.fi

Seija Meripaasi, sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja, puhelin: 310 52482
seija.meripaasi(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Talousarvioaloite, erillismäärärahan varaaminen vapaaehtoisten julkisenliikenteen matkakulujen ja aterian korvaamiseksi, Vepsä Sinikka
- 2 Vapaaehtoistoiminnan ohje

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano